

Ferencsik János-emlékdíj

Idén Csánky Emília oboaművész, a Magyar Állami Operaház Zenekarának szólamvezetője, a Zeneakadémia tanára kapta a Ferencsik János-emlékdíjat. Ebből az alkalomból kértük kis beszélgetésre.

– Ön 1973 óta játszik a Magyar Állami Operaház Zenekarában. Ez alatt a közel három évtized alatt milyen irányban változott a zenekari munka színvonala?

– Amikor bekerültem, az Operaház fénykorának utolsó szakaszában volt. Bár nagyon fiatal voltam, már akkor is éreztem, hogy nem mindennapi helyzetben vagyok, hiszen számos neves külföldi vendégművésszel játszhattam rendszeresen közös produkcióban. Nagyon nagy élményekben, fantasztikusan szép előadásokban volt részem. Visszatekintve arra az időszakra, ma kétszeresen tudom értékelni akkori helyzetemet. Aztán eljött az idő, amikor egyre több megszorító intézkedésre került sor, egyre kevesebb pénz jutott a kultúrára. Híres külföldi karmester még csak-csak jött Doráti, Gardelli, Patané, de énekes már csak elvétve fordult meg színpadunkon. Ma megint más a helyzet, hiszen hirtelen viszonylag sok pénzt kapott az Operaház, ami által talán van lehetőség arra, hogy több külföldi előadót hívjon meg és új fénykor következhesen.

– A külföldi vendégművészek távolmaradása ellenére volt része szép előadásokban?

– Én még olyan nagyságokkal játszhattam együtt, mint Kovács Béla, Pongrácz Péter, Fülemile Tibor és Szász Árpád, de az idős Lukács Pali bácsi és Tibay Zoli bácsi is a zenekarban voltak. Rengeteget tanultam tőlük. Nem szabad elfelejteni azonban, hogy jó zenészből ma sincs kevesebb, mint akkor volt. Kovács Béla mondta egyszer, hogy ne higgyek azoknak, akik panaszkodnak, hogy bezzeg régen mennyivel jobb volt a zenekar, és mindig az éppen aktuális helyzetet szidják. Ez szerintem nagyon rossz szokás. A huszonöt évvel ezelőtti állapothoz képest a zenekar összejátékában óriási változás történt pozitív irányban. Nemcsak a kevesebb gikszerre gondolok, hanem az együttjátékra, az eljátszott hangok minőségére. Össze sem lehet hasonlítani az egykori hangzást a maival.

– Ősszel lezajlottak a zenekari meghallgatások az Operaházban. Önnek mi a véleménye ezekről?

– Új fő-zeneigazgatónk, Győriványi Ráth György a közel egy év alatt elég sok előadást meghallgatott ugyan, de valószínűleg szeretete volna külön is meg-

ismerni a zenekari tagok hangszertechnikai felkészültségét. Véleményem szerint egy ilyen meghallgatáson a zenekari művésztől kiderülhet ugyan egy-két dolog, azokról a lényeges tulajdonságairól azonban, melyek az együttesben való játékát meghatározzák, csak a vele való zenekari munka közben szerezhet valaki tudomást. Szerintem egy meghallgatásból nem derülhet ki az, hogy egy zenekarban ki mire alkalmas. Nem véletlen, hogy külföldön, a szokásos próbajáték után több embert is meghívunk bizonyos produkciókra és a próbaidőszak alatt mutatott teljesítményük alapján választják ki közülük a legmegfelelőbbet. Abból, hogy valaki egyedül játszik, nem derülhet ki, hogy tud-e a többiekkel egyszerre belépni, egyszerre kiszállni, ugyanúgy artikulálni, frazeálni, egyszerre lélegezni. Csak a csapatban benn ülve, munka közben derülhetnek ki ezek a tulajdonságok. Lehet, hogy Győriványi Ráth György fő-zeneigazgató úrnak egészen más véleménye lesz majd egyesekről, ha együtt dolgozik a zenekarral. Ő is csak akkor láthatja meg, ki mennyire képes az instrukciókat követni, ki mennyire „hajlékony”, milyen mértékben képes alkalmazkodni. A másik pedig, ami felmerül bennem a meghallgatásokkal kapcsolatban, az a minden zenész által ismert tény, hogy a művészi teljesítmény nem olyan, mint a távolugrás, ahol le lehet olvasni, ki hány métert ugrott. A művészet nem mérhető centiméterekben. Ma úgy látszik olyan világot élünk, amelyben szükség van az ilyen besorolásokra.

– Milyen hatással voltak a meghallgatások a zenekarra mint közösségre?

– Most mindenki belekerült valamilyen kategóriába. Az elért pontszámok mellett mi természetesen tudjuk, hogy ki az, aki csak „fél lábbal” van a csapatban. Az osztályozás pozitívuma, hogy senki nem kapott

rossz minősítést, mégis érezhető, hogy a hangulat rosszabb, mint korábban.

– Huszonhetedik éve a Zeneakadémia tanára. Hogyan tanítja a zenekari játékot az órán?

– A fentebb említett okok miatt az egyéni órán a szólamanyag megismerését leszámítva nem tudunk foglalkozni vele. Ellenben több növendékemet szoktam magammal vinni kisegíteni különböző zenekarokhoz. Ilyenkor mindig figyelem, mit és hogyan csinál. Ekkor van alkalom arra, hogy megbeszéljem vele a zenekari játékkal kapcsolatos tudnivalókat: hogyan kell hozzáállni ehhez a munkához, miben különbözik az első oboista feladata a másodikétól, és a többi, már említett részletet.

– Majdnem három évtizede vesz részt a magyarországi zenekari életben. Hogyan látja az ország zenekari kultúráját?

– Nagyon színesnek találom. Persze állandóan változik; az utóbbi időben pedig különösen. A MATÁV Zenekar például hasonlíthatatlanul jobb a tíz évvel ezelőtti önmagához képest. Ugyanakkor érződik rajtuk, mennyire megviselte őket az a változás, ami most náluk is zajlik. És ez természetesen rányomja a bélyegét produkcióikra. Többször is hallottam őket mostanában; valamiféle bizonytalanság érződik rajtuk. Meg tudom érteni, mert egy zenekari zenész csak akkor tud jól muzsikálni, ha érzi a belé vetett bizalmat. Ha hiányzik az anyagi vagy akár az erkölcsi biztonság, nem tud olyan szintű muzsikálást nyújtani, mint amire képes lenne.

– Mi a véleménye arról, hogy az Operaház mostanában régebbi darabokat vesz elő?

– Nem tudom megítélni, hogy ez mennyire jó, mennyire nem. Bekerülésem idején hatalmas repertoárt tartottunk műsoron, amihez képest most kevés művet játszunk. A minőség javítása érdekében nyilván korlátozni kellett a műsoron levő operák számát. Kíváncsian várom, milyen műveket játszunk majd a jövőben. Amit nagyon sajnállok, az az, hogy a Hovanscsina már jó ideje nincs műsoron: ez a mű ugyanis különösen közel áll hozzám. Mindazonáltal nagyon szeretem az operát mint műfajt; mindent szívesen játszom.

Várkonyi Tamás